

„Mindannyian tudnánk egymástól tanulni”

Hollerung Gábor szerint közös koncepcióval kellene a közönséget nevelni

Idén már negyedszázados jubileumát ünnepelheti a Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar élén Hollerung Gábor, aki 1989-ben vette át az együttes irányítását. Vezetése alatt az ifjúsági társulat néhány év leforgása alatt hivatásos zenekarrá vált, s olyan közönségnevelési sorozatot indított útjára, amelynek

eredményeként együttese már az egyik legnagyobb publikummal bír. Koncertjeik teltházások – s talán egyetlen zenekarként –, költségvetésük nagyobb részét jelentik a saját bevételeik, mint az állami támogatás. Hollerung Gábor azt mondja, munkája során mindig az volt számára a legfontosabb, hogy a hallgatóság megértse a zenét. Ennek ellenére azt mondja, a közönség eltűnése előbb-utóbb az egész zenei életet veszélyezteti. Fontosnak tartaná, hogy erre a zenekarok közösen dolgozzanak ki egy koncepciót és módszert.

I Mi az oka annak, hogy a Dohnányinál már a kezdetektől nagy hangsúlyt helyezett a közönségnevelésre?

– Ez nyilvánvalóan abból az iskolából fakad, ahonnan jövök, és a mestereimnek köszönhető, akik nagy hatást gyakoroltak rám. Egyikük Pernye András volt, aki mérhetetlen természetességgel és lapidáris egyszerűséggel világította meg a zene lényegét. Olyan magával ragadóan érthető és átélhető volt, hogy a mai napig visszaköszönek a mondatai, a gesztusai. Arra tanított meg, hogyan szemléljem a zenét. Földes tanár úr pedig arra nevelt, hogy mindig mindent meg kell érteni ahhoz, hogy abból zenét tudjunk létrehozni. Tulajdonképpen az életemben mindig az volt a legfontosabb, hogy megértessem a zenét. Ebben hittem az amatőr kórusok, és az egykori ifjúsági együttes előtt állva is. A zenekarban az első pillanattól kezdve a nevelés volt számomra a legfontosabb, és ez így van mind a mai napig. Mélységesen meg vagyok győződve arról, hogy értelem nélkül semmit nem lehet csinálni. Ahhoz, hogy az emberek megszeressék a zenét, valódi élményhez kell juttatni őket. A muzsika nem információk, hanem érzelmek halmaza, s bizony, egyszerű ellentétek mechanizmusának rendszere. Fontosnak tartom azt is, hogy a zenészekben

legyen annyi amatőrség, hogy rácsodálkozzanak a zenére. Mert ez a művészeti ág addig fog fennmaradni, amíg mi, zenészek, magunk is szeretjük.

I A közönségnevelésükben jelentős szerepet játszott az Ön által vezetett Budapesti Akadémiai Kórustársaság is...

– Igen, de nagyon fontos kezdeményezés volt az Énekel az ország-sorozata is, amely jövőre már a harmincadik születésnapját ünnepelheti. Eredetileg középiskolásokkal indult, de aztán jött minden korosztály, jövőre pedig nemzetközivé bővítjük... Amikor a kórusral huszonvalahány évesen először dolgoztam, Mozart Requiemjét tűztük műsorra, és azt mesélték az idősebb tagok, hogy – bár a művet kívülről tudták – zenei magyarázataim nyomán szinte egy új művet ismertek meg. A zenei nyelv lényegi elemeire koncentrálna egy egyszerű amatőr együttes is sok hivatásos kórust megszegyenítően képes olyan diszciplínákat megérteni és alkalmazni, mint két hang közül melyik a hosszabb, súlyosabb vagy súlytalanabb, és reflex-szerűen ráismer egy feszültség-feloldás viszonyra.... ha mindezt megérti a közönség is, akkor sokkal könnyebben ráismer ezekre a zenében. Bernstein sorozata szintén erősen hatott rám, többek között ő

erősített meg abban, hogy a zenét nem szabad titoknak beállítani, hanem egy birtokba vehető, élvezetes világnak. Ezért igyekszem mindent minél egyszerűbben megközelíteni, vulgarizálni, és adott esetben más művészeti ágakat is segítségül hívni. Ez persze sokak szemében árusítás...

I Valóban ezért haragszanak Önre a kollégák?

– Rám rengeteg dolog miatt haragszanak, már ifjúkoromban is – többnyire akaratlannul – sokak lábára léptem... Attól is bonyolult a hazai helyzet, hogy Kelet-Európa a rendszerváltást követően érdekes választ adott arra, hogy hogyan viszonyul a művészet a kapitalista világhoz. Vad piacgazdaság kezdődött ezen a területen is, amelybe az állam visszanyúlka, és ezzel épp annyit ártott, amennyit használt.

A rendszerváltás után a magyar zenésztársadalom is többnyire rossz választ adott a kialakult helyzetre. A pozíciókat nem a saját értékükön kezelték, hanem inkább misztifikálták. A politikát sokan még ma is arról igyekeznek meggyőzni, hogy tőlük semmit sem lehet elvárni, de alanyi jogon megilleti őket a halhatatlanság. Ebben a helyzetben egy új együttes létrejött és ezáltal a tortából való részesedése sokakat irritál, sőt zavar a mai napig.

Máig nem derült ki igazán, hogy van-e zeneipolitikája az országnak, és az adott támogatásért mit várnak el. Miközben a Dohnányi Zenekar bármilyen szempontból minimum összevethető az élvonalbeli magyar zenekarokkal, az állami támogatás a mai napig sem érte el a 2009-es támogatási szintet, amely az együttes költségvetésének a felét már akkor sem tette ki... Kissé úgy tűnik számunkra, az a tény, hogy a zenekar létezésének kulcsaként kiadásainak több mint a felét saját bevételeiből fedezi, a források felett rendelkezők szemében inkább negatív megítélésben részesül.

Van, aki törődik azzal, hogy mi lesz öt év múlva, van aki kevésbé. Ráadásul a közönséggel való viszonyunk nem teljesen őszinte. A kollégáim egy része nem veszi, vagy nem akarja észrevenni, hogy gondok vannak. Jómagam annak ellenére is így érzem, hogy látszólag hatalmas a publikumunk. Látjuk a közönség elszegényedését,

A BDZ és a Harmonia Garden crossover bangversenye a MOM kulturális központban

kiöregedését, a középréteg kimúlását, s azt, hogy a fiatalokat egyre nehezebb megszólítani. Nagyon sok koncertre járó ugrásra készen várja, hogy olcsóbb legyen a jegy, mert a teljes árut már nem tudja megfizetni. Közben rengetegen vattáznak, sok helyen erre egész mechanizmus épült fel. Ez persze nem baj, az viszont igen, hogy ezt nem teheti meg mindenki. Mi például ezt nem tehetjük meg. Mindemellett is a piaci árakhoz képest szerény összeget kérünk a megérthető zene-sorozatainkért, mert ezzel nevelünk közönséget. Ezek a koncertek relatíve a legdrágábbak, hiszen egy egész zenekar ül a pódiumon, komoly műsorral, neves vendégművészekkel...

■ Hiszen befektetésnek tartják a jövőbe...

– Persze, ennek azonban két része van. Mániaikusan igyekszem az emberekhez közelebb hozni a zenét, és ennek látom is az eredményét. Azok a koncertek, amelyeken van zenei magyarázat, sokkal könnyebben eladhatók. A Zeneakadémián most e nélkül rendezzük az előadásainkat, és a közönség már reklamál is.... Emellett igyekszünk értékes, mégis a gyakorlatlan koncertlátogató számára is befogadható műsorokat összeállítani.

Különösen bosszantó, hogy ez utóbbi tüske a magyar zenei életben meghatározó emberek szemében, akik különböző jogkörökkel rendelkeznek az együttesek megítélésében. Sokan képesek a Dohnányi évi két nagy visszhangot kiváltó Cinemusic és Filmharmonikusok produkciója kapcsán a filmzenével azonosítani, tudomást sem véve arról az évi több mint 60 koncertről, amely je-

lentős részében közönségnevelő missziót lát el. Dehonesztáló megjegyzések kísérik a zenekar részvételét a Havasi koncerteken, pedig ezek a produkciók sokakat vonzanak, s bizony akadnak, akik ennek köszönhetően váltak koncertlátogatóvá. Mi, szomorúzenészek kizártuk az embereket abból, hogy aktív részesei legyenek az előadásoknak... Az egész hangversenyszisztéma olyan, hogy passzívan kell hallgatni. Rászólunk a közönségre, bele ne tapsoljon a két tétel szünetébe. Arról nem is beszélve, hogy a publikumnak nincs esélye arra, hogy bármire ráismerjen....

■ Úgy vélem, a legtöbb bíres filmzenét egyáltalán nem könnyű eljátszani, akad olyan mű, ami bizony olyan, mint egy Wagner-darab. Nem véletlen, hogy a világban leginkább rangos zenekarok vállalkoznak ilyen előadásokra.

– A legutóbbi filmzenés koncertünkön Rachmaninov III. zongoraversenye, Bach d-moll toccatája is szerepelt a műsorban, és komoly külföldi zenészek gratuláltak a hangverseny programjához és színvonalához. Egyébként bárki próbálja meg a Star Wars-t úgy eljátszani, ahogy az meg van írva, vagy akár a Harry Pottert, amit próba-játék-anyagnak is érdemes kitűzni. Igen, a filmzenére elkapkodják a jegyeket, utána a gyerekek sorban állnak autogramért, és más előadásra is szívesen eljönnek. Nekünk, profi zenészeknek az a dolgunk, hogy jót produkáljunk, hiszen a fiatalokat csak így lehet megnyerni a műfajnak.

■ Ön szerint mivel lehet hatni a kicsikre?

– Az ifjúsági koncertek egyik nagy problémája a darabválasztás. Olyan műveket kell játszani, ami számukra is érdekes. A kicsiknek még izgalmas, ha egy-két muzsikuszik nekik, és megnézhetik a hangszereiket, de a tizenéveseknél már más minőség van szükség. Sok olyan koncert születik, amelyben zenész logikával és a mi, kicsit introvertált ízlésünk alapján igyekszünk megmutatni, mire vagyunk képesek. A közönséget azonban nem ezzel kell nevelni, hanem azzal, hogy számukra élvezetes dolgokat hallanak. Nem szerencsés, hogy nincs elhatározva, mindez hogyan történjen. Miközben a zenekarok mindegyikénél rendeznek ifjúsági koncerteket, szervez ilyen, saját sorozatokat a Filharmónia, a Műpa és most már a Zeneakadémia is, mi, akik ezzel foglalkozunk, ebben a kérdésben sem konzultálunk, nem ülünk össze, hogy megvitassuk, hogyan tovább. Pedig mindannyian tudnánk egymástól tanulni. Engem nagyon érdekelne, hogy más mit gondol minderről. Láttam sokféle ifjúsági rendezvényt. Volt, amiből tanultam, de akadt, amittől összeomlottam. Sajnos azonban e téren is elmegyünk egymás mellett a szakmában.

■ Győrbe viszont felkérést kapott, A megérthető zene-típusú hangversenyének ott is részesei lehetnek a gyerekek.

– Örülök és megtisztelő is ez a felkérés. Egy nagyon erős sorozatnak lehetek a részese, amely jelentős művekből, világos logikával van felépítve. Látom már a három szezon mennyiben változtatta meg a gyerekeket. Az ifjú közönségnek érezhetően kialakultak bizonyos reflexei, sok visszajelzést kaptunk

az ifjúság pozitív élményeiről. Nagy öröm számomra, hogy a győriek a saját ifjúsági szorulatukban is hozzánk hasonló úton járnak. A mai világ annyira szerteágazó műfajú, hogy sokfelé kell nyitni, de mindig színvonalasan. Alkalmazkodni kell ahhoz a korhoz, amelyben élünk, ahol az ingerek olyanok, amilyenek. Ma már azzal, hogy nyitányt, versenyművet és szimfóniát pakolunk egymás mellé, nem lehet új közönséget megszólítani. Ezért tervezem a jövő szezonban a Dohnányi Zenekarnál is azt, hogy jó pár koncertünkön adjunk valami pluszt. A műsorválasztásunkkal is igyekeztünk ezt tükrözni, például a MŰPÁ-val közös bérletünkben szcenikus formában színre kerül többek között Petrovics Lysistratéja és Bartók Csodálatos mandarinja, de emellett Offenbach: Orfeusz az alvilágban című műve és Orff Catulli carminája is. Egy új bérletet indítunk a BMC-ben, amelybe kitűnő vendégeket hívunk és egyebek mellett ritkán, vagy sosem hallott hangszereket is megismerhet a közönség.

! *Az is ritkaság, hogy egy együttesnél sorban álljanak a jelentkezők, akik céges koncertet szeretnének, ez a Dohnányiról elmondható. Minek köszönhető ez a nagy érdeklődés?*

– Egyértelműen a kommunikációnak. Az ezeket a hangversenyeket kísérő moderáció egyértelműen egy erős kötődést alakít ki a közönséggel. Hangsúlyozom, azért kell beszélni, mert a közönség egyre kevésbé érti, mi történik a pódiumon, mert már évtizedek óta nem kap megfelelő zenei nevelést. Amikor az akadémiaira jártam, a tanáraink irtóztak attól, ha valaki az érzelmeit akarta megmutatni. Az énektanítás többnyire nem élménycentrikus, ennek köszönhető, hogy a mai üzletembereknek semmilyen viszonya sincs a zenével, miközben még hetente jártak énekkórára... Jó ellenpélda Lettország, ahol a zene társadalmi ügy ma is, korábban ugyanis a függetlenség iránti vágyuk a kóruséletben testesült meg. Ott napjainkban is minden polgármester énekel egy kórusban. Németországban pedig a dalárdák – színvonaluktól függetlenül – a társadalmi élet fontos színterei és ez a zenei élet presztízsének egyik záloga. A magyar kórusélet alól sajnos kicsuszszant a szociális bázis. Szerencsére ma már van némi újjáéledés, de sokkal kisebb létszámmal. Pedig aki énekel egy kórusban, az biztosan jegyet vált mások hangversenyeire is.

! *Az új közönségért milyen technikákat vetnek be? Hogyan szólítanak meg újabb és újabb hallgatóságot?*

– A közönséggel igyekszünk személyes kapcsolatot kialakítani. Nagyon népszerű a Hangoló című lapunk is, amelyet többségében a Budapesti Akadémiai Kórustársaság újságírói-hajlammal vagy gyakorlattal rendelkező tagjai készítenek profi módon, a zenekari menedzsment segítségével. Mindent megteszünk azért, hogy az együttes működjön, megmaradjon. Az év elején nagyon felemelőek voltak az újrési koncertjeink, Budafokon duplázunk is kellett. Néha elgondolkodom a tyúk és a tojás viszonyán. Sosem volt elég forrásunk, és ezért kellett így építenem az együttest, vagy nem is tudtam volna másképp csinálni és ezért kaptam folyton-folyvást kevés támogatást? Az biztos, hogy mindig is a magam feje után mentem. Most is nagyon rossz anyagi helyzetben vagyunk, ez az, ami egyre inkább felőröl. Érzékennyé váltam a támadásokkal szemben is. Bosszant, hogy odateszünk pénzt, ahol lyukas a zsák. Az elmúlt húsz év alapján úgy érzem, hogy a politika sosem tud olyan rossz lenni, mint amennyit mi magunknak ártani tudunk.

S hogy lesz-e közönség tíz év múlva? Remélem, igen, de kérdés, hogy mi meg fogunk és meg tudunk-e mindent tenni ezért...

R. Zs.

Konferencia a populáris zenéről

2014. január 31-én és február 1-jén kétnapos konferenciát rendezett az MTA BTK „Lendület” 20-21. századi Magyar Zenei Archivuma és Kutatócsoportja Könnyűzene – könnyűzene? Magyar populáris zene a 20-21. században címmel. Hasonló tematikájú tudományos eseményre Magyarországon eddig csak néhány alkalommal került sor. Kiemelkedő jelentőségű volt ezek közül a Zenei Hálózatok 2008-ban megtartott interdiszciplináris ülése, az undergroundról és a Kádárkorszak popzenéjéről rendezett pécsi találkozók, valamint a 2012-ben megvalósult Radics Béla-émlékkonferencia.

A mostani rendezvény, amelyre az említett konferenciák szervezői és előadói közül többben is meghívást kaptak, elsősorban azért igyekezett a korábbiakhoz hozzátenni, hogy a politikatörténeti, szociológiai és médiatudományi megközelítések mellett az esztétikai, illetve zenetudományi kutatásoknak és problémafelvetéseknek is teret adott. A „Lendület” kutatócsoport egy olyan fórum létrehozását tűzte ki célul, amely nemcsak rámu-

tat a populáris zene fogalmának rendkívüli komplexitására és problematikus voltára, de a legkülönbözőbb tudományterületekről érkező szakemberek találkozhelyéül is szolgál. A referálók között éppúgy voltak történészek (Csatári Bence, Tóth Eszter Zsófia), mint muzikológusok (Dalos Anna, Szabó Ferenc János), esztéták (Ignác Ádám, a konferencia szervezője), színháztudományi szakemberek (Imre Zoltán, Heltai Gyöngyi), avagy éppen szociológusok (Feischmidt Margit, Barna Emília).

A szervezők szem előtt tartották, hogy Magyarországon a populáris zenei műfajok döntő többségével mindössze egy-két kutató foglalkozik behatóan, így a program kialakításakor a témában jártas valamennyi hazai szakember felkutatása helyett mindenekelőtt arra törekedtek, hogy az előzetesen kialakított tematikus blokkokban a lehető legtöbb olyan zsánerről szó essék, amelyet az elmúlt száz esztendőben az aktuális kulturális politika vagy a közvélemény könnyűnek, szórakoztatónak, populárisnak minősített.

A két nap során elhangzott húsz referátum hat csoportba rendeződött: külön szekció foglalkozott például a jazzel, az operettel, a hatvanas-hetvenes évek rockzenéjével, de a populáris zenei színteret aktuálisan alakító trendekkel is. Azon túl, hogy kronológiailag alkalmasint több évtized történéseit tekintették át, az egyes szekciók minden esetben lehetőséget adtak arra, hogy egy-egy műfaj interdiszciplináris megvilágításban láttassék; az egyes előadások között tapasztalható metodológiai és terminológiai különbségek gyümölcsözően hatottak a szekciókat követő vitákra, amelyekben örömteli módon a hallgatóság is intenzíven részt vett.

A közönség efféle aktivitása, valamint a sajtó részéről történő megkeresések egyértelműen jelezték, hogy a populáris zene hazai kutatása iránt nagy érdeklődés mutatkozik. A szervezők már csak ezért is azt remélik, hogy a folytatás mielőbb megvalósulhat. Az ez irányba mutató következő fontos lépés egy formálódóban lévő tanulmánykötet, amely a konferencián elhangzott előadásokból ad majd válogatást.

(Ignác Ádám)